

LIETUVOS GYVENTOJŲ PASITIKĖJIMAS INFORMACIJA APIE MITYBĄ TEIKIANČIAIS ASMENIMIS

Žymantas Žandaras¹, Rimantas Stukas¹, Jelena Kutkauskienė², Rūta Maceinaitė-Žandarė¹

¹*Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų institutas,*

²*Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Viešosios teisės institutas*

Raktažodžiai: mityba, pasitikėjimas informacija, informacija apie mitybą.

Santrauka

Informacijos šaltiniai (internetas, radijas, televizija ir kiti) gali būti naudojami gyventojų mitybos raštingumo didinimui, tačiau jie bus efektyvūs tik tada, kai žurnaluose, straipsniuose, televizijos laidose ir kitose visuomenės informavimo priemonėse patikimi mitybos ekspertai pateiks moksliniais tyrimais pagrįstą informaciją. Norint, kad žmonės kritiškai įvertintų juos žiniasklaidos priemonėmis pasiekiančią informaciją bei ją teikiančius asmenis, svarbu išsiaiškinti, ar gyventojams svarbus informaciją apie mitybą teikiančio asmens išsilavinimas ir kokiais asmenimis žmonės pasitiki labiausiai. Pasitikėjimas įvairiais informacijos apie mitybą šaltiniais neretai priklauso nuo įvairių sociodemografinių veiksnių. Žinant, kuriais informaciją apie mitybą teikiančiais specialistais labiausiai pasitiki skirtingų sociodemografinių grupių asmenys, galima planuoti kryptingas mitybos raštingumo didinimo priemones (gyventojams svarbios informacijos apie mitybą teikimui turėtų būti pasitelkiami tie specialistai, kuriais sociodemografinės grupės asmenys pasitiki labiausiai). Tyrimo tikslas – įvertinti Lietuvos gyventojų pasitikėjimą informaciją apie mitybą teikiančiais asmenimis bei veiksnius, susijusius su šių asmenų pasitikėjimu. Tyrimo metu apklausti 1007 18-75 metų amžiaus Lietuvos gyventojai. Paplitimo įverčiams apskaičiuoti 95 proc. pasikliautinieji intervalai (PI). Siekiant išsiaiškinti, kokie sociodemografiniai veiksniai turi reikšmingos įtakos Lietuvos gyventojų pasitikėjimui informaciją apie mitybą teikiančiais asmenimis, duomenų analizei buvo panaudoti Mann Whitney ir Kruskal Wallis testai. Nustatyta, kad 54,3 proc. Lietuvos gyventojų teigė, kad jiems svarbus arba labai svarbus mitybos klausimais kalbančio asmens išsilavinimas. Aukštąjį išsilavinimą turintiems žmonėms mitybos klausimais kalbančio žmogaus išsi-

lavinimas buvo statistiškai reikšmingai labiau svarbus, nei kitą išsilavinimą įgijusiems žmonėms. Daugiau nei 70 proc. respondentų pasitikėjo informaciją apie mitybą teikiančiu šeimos gydytoju, gydytoju dietologu, kitos srities gydytoju, mitybos specialistu. Visuomenės sveikatos specialistu pasitikėjo 51 proc. Lietuvos gyventojų. Šeimos gydytojais ir kitos srities gydytojais buvo labiau linkę pasitikėti kaimo gyventojai, dietologais – moterys, 45 metų ir jaunesni, kaime gyvenantys, išsiskyrę ir vieniši respondentai, o visuomenės sveikatos specialistais – moterys bei 45 metų ir jaunesni apklaustieji.

Įvadas

Atlikti tyrimai rodo, kad daugeliui žmonių pagrindiniai informacijos apie mitybą šaltiniai yra internetas bei televizija [1-3]. Tiek šiuolaikinėse žiniasklaidos priemonėse, tokiose kaip naujienų portalai, socialiniai tinklai, specialiosios programėlės, tiek įprastinėse, tokiose kaip žurnalai, laikraščiai, televizija, nuolat skelbiama įvairi informacija apie mitybą: žmonėms skatinami rinktis ar vengti tam tikrų maistų produktų, jiems siūlomos įvairios dietos, teikiami įvairūs patarimai [4,5]. Įvairios žiniasklaidos priemonės gali būti panaudojamos gyventojų mitybos raštingumo didinimui, tačiau jos bus efektyvios ir duos geriausių rezultatus tik tada, kai žurnaluose, straipsniuose, televizijos laidose ir kitose visuomenės informavimo priemonėse patikimi mitybos ekspertai pateiks moksliniais tyrimais pagrįstą informaciją [5, 6].

Įvairių tyrimų rezultatai atskleidė, kad skirtingose visuomenės informavimo priemonėse pateikiama skirtinga informacija apie mitybą, todėl žmonės dėl prieštaringos informacijos yra klaidinami ir dažnai nežino, kuriuo šaltiniu pasitikėti. Minėtuose tyrimuose neakcentuojama, kad žmonės gali klaidinti ne skirtingos visuomenės informavimo priemonės, o įvairiose visuomenės informavimo priemonėse pasitelkiami skirtingi pirminiai informacijos šaltiniai (informaciją teikiantys asmenys): pavyzdžiui, į vieną televizijos

laidą gali būti pakviestas gydytojas dietologas, kuris pateiks tik moksliskai pagrįstą informaciją apie mitybą, o kitoje laidoje gali dalyvauti abejotino išsilavinimo asmuo, save vadinantis mitybos ekspertu, kurio kalbėjimas bus labiau panašus į nuomonę, ne į mokslu pagrįstą informaciją [7-10]. Pastaruoju metu naujienų portaluose, socialiniuose tinkluose, televizijoje bei kitose žiniasklaidos priemonėse pastebima vis daugiau asmenų, teikiančių klaidinančią bei faktus iškraipiančią informaciją apie mitybą. Norint, kad žmonės kritiškai įvertintų juos įvairiomis žiniasklaidos priemonėmis pasiekiančią informaciją bei šią informaciją teikiančius asmenis, būtina išsiaiškinti, ar gyventojams yra svarbus informaciją apie mitybą teikiančio asmens išsilavinimas ir kokiais asmenimis žmonės pasitiki labiausiai [5, 6, 9, 11]. Pasitikėjimas įvairiais informacijos apie mitybą šaltiniais neretai priklauso nuo įvairių sociodemografinių veiksnių [12]. Tik žinant, kuriais informaciją apie mitybą teikiančiais specialistais labiausiai pasitiki skirtingų sociodemografinių grupių asmenys, galima planuoti kryptingas mitybos raštingumo didinimo priemones (gyventojams svarbios informacijos apie mitybą teikimui turėtų būti pasitelkiami tie specialistai, kuriais sociodemografinės grupės asmenys pasitiki labiausiai). Duomenys apie gyventojų pasitikėjimą įvairiais informaciją apie mitybą teikiančiais specialistais padėtų planuoti mitybos raštingumo didinimo priemones, o kartu ir tas, kurios padėtų užkirsti kelią abejotiną išsilavinimą įgijusių asmenų klaidingos informacijos apie mitybą teikimui [6, 11].

Tyrimo tikslas – įvertinti Lietuvos gyventojų pasitikėjimą informaciją apie mitybą teikiančiais asmenimis bei veiksniais, susijusius su šių asmenų pasitikėjimu.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Tyrimui atlikti buvo sudaryta originali tyrimo anketa. Apklausą 2019 m. kovo mėnesį atliko rinkos ir visuomenės nuomonės tyrimų kompanija. Apklausti Lietuvos gyventojai nuo 18 iki 75 metų, iš viso 1007 respondentai. Tyrime naudotas daugiapakopės stratifikuotos tikimybinės atrankos metodas. Šis atrankos metodas užtikrina duomenų reprezentatyvumą, t. y. kiekvienas šalies namų ūkis turi vienodas galimybes būti apklaustu ir atrankinė visuma pagal tikslinius kriterijus atitinka generalinę visumą. Tyrimo rezultatai reprezentuoja visus šalies regionus ir šalies gyventojų nuo 18 iki 75 metų nuomones ir vertinimus. Tyrimo priemonė – originali anketa, kurios dalį sudarė klausimai, skirti įvertinti Lietuvos gyventojų pasitikėjimą informaciją apie mitybą teikiančiais asmenimis.

Buvo taikytas kombinuotas tyrimo metodas: 60 proc. CAPI (angl. Computer assisted personal interview) ir 40 proc. CAWI (angl. Computer assisted web interview). CAPI apklausą atliko profesionalus apklausėjas, kuris veda po-

kalbį su respondentu pagal parengtus klausimus, atsakymus fiksuodamas klausimyne. CAWI apklausoje respondentui siunčiama nuoroda į apklausą, kurią respondentas užpildo savarankiškai jam/jai patogiu metu. Nuoroda yra unikali, t. y. anketos negalima užpildyti kelis kartus.

Duomenų statistiniam apdorojimui buvo naudotos Stata bei WinPepi statistinės programos. Apskaičiuoti paplitimo įverčiai, 95 proc. PI. Siekiant išsiaiškinti, kokie sociodemografiniai veiksniai turi reikšmingos įtakos Lietuvos gyventojų pasitikėjimui informaciją apie mitybą teikiančiais asmenimis, duomenų analizei buvo panaudoti Mann Whitney ir Kruskal Wallis testai. Skirtumas buvo laikomas statistiškai reikšmingu, kai $p \leq 0,05$.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Respondentai pagal lytį bei amžių pasiskirstė panašiai. Iš visų 1007 apklaustųjų 43,1 proc. gyveno didžiuosiuose miestuose, kiti nurodė gyvenantys rajono centre, miestelyje (27,4 proc.) arba kaimo vietovėje (29,5 proc.). Daugiau kaip trečdalis respondentų (37,5 proc.) buvo įgiję aukštąjį išsilavinimą. Daugiau nei pusė apklaustųjų (57,0 proc.) teigė, kad jų mėnesinės pajamos yra lygios 700 eurų ar mažesnei sumai (1 lentelė).

Tyrimo duomenimis, daugiau nei pusė respondentų (54,3 proc.) teigė, kad jiems yra svarbus arba labai svarbus televizijos laidoje, žiniuose, straipsniuose bei kitose visuomenės

1 lentelė. Respondentų charakteristika (n=1007).

	abs. sk.	proc.
Lytis		
Vyras	476	47,3
Moteris	531	52,7
Amžius		
45 m. ir jaunesni	517	51,3
Vyresni nei 45 m.	490	48,7
Gyvenamoji vieta		
Kaimo vietovė	297	29,5
Rajono centras, miestelis	276	27,4
Didysis miestas	434	43,1
Išsilavinimas		
Ne aukštasis (pagrindinis, vidurinis, nebaigtas aukštasis ir pan.)	629	62,5
Aukštasis	378	37,5
Šeiminė padėtis		
Vienišas (-a), išsiskyręs (-usi)	363	36,0
Susituokęs (-usi), gyvenantis (-ti) neregistruotoje santuokoje	644	64,0
Pajamos per mėnesį		
700 € ir mažiau	574	57,0
Daugiau nei 700 €	433	43,0

informavimo priemonėse mitybos klausimais kalbančio asmens išsilavinimas. Tikėtina, kad kita respondentų dalis neatkreipia dėmesio į įvairiose visuomenės informavimo priemonėse apie mitybą kalbančių asmenų išsilavinimą. Svarbu tai, kad tokie žmonės gali nesugebėti kritiškai vertinti jiems pateikiamos informacijos, tad abejotino pagrįstumo informacija gali padaryti neigiamą įtaką jų sveikatai palankios mitybos principų suvokimui.

Nustatyta, kad aukštąjį išsilavinimą turintiems žmonėms mitybos klausimais kalbančio žmogaus išsilavinimas buvo statistiškai reikšmingai labiau svarbus, nei kitą išsilavinimą įgijusiems žmonėms. Tikėtina, kad aukštąjį išsilavinimą įgiję respondentai geba kritiškiau vertinti įvairių asmenų pateikiamą informaciją apie mitybą. Turėdami aukštąjį išsilavinimą, šie asmenys supranta, kad moksliskai pagrįstas žinias asmuo turi įgyti kartu su išsilavinimu. Šie tyrimo rezultatai įrodo poreikį šviesti visuomenę apie mitybos klausimais kalbančio asmens svarbą ir būtinybę kritiškai vertinti įvairių asmenų pateikiamą informaciją.

Nustatyta, kad mitybos klausimais kalbančio asmens išsilavinimas buvo labiau svarbus moterims, jaunesniems bei mažuose miesteliuose gyvenantiems respondentams, tačiau šie skirtumai statistiškai reikšmingi nebuvo (2 lentelė).

2 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal mitybos klausimais kalbančio asmens išsilavinimo svarbą (n=974).

*Mann Whitney testas; **Kruskal Wallis testas

Pastaba. 3,3 proc. (223) respondentų neatsakė, ar jiems svarbus mitybos klausimais kalbančio asmens išsilavinimas.

Charakterizuojantys veiksniai	Išsilavinimo svarba, proc. (abs. sk.)					p reikšmė
	visiškai nesvarbus	nesvarbus	nei svarbus, nei nesvarbus	svarbus	labai svarbus	
Lytis						
Vyras	7,1 (72)	7,1 (72)	29,9 (301)	32,6 (328)	20,0 (201)	
Moteris	7,9 (36)	7,7 (35)	33,9 (154)	31,1 (141)	19,4 (88)	0,059*
Amžius						
45 m. amžiaus ir jaunesnis	6,9 (36)	7,1 (37)	28,3 (147)	36,0 (187)	21,7 (113)	
Vyresni nei 45 m. amžiaus	7,8 (39)	6,1 (31)	30,9 (154)	33,7 (168)	21,4 (107)	0,496*
Gyvenamoji vieta						
Kaimo vietovė	6,6 (18)	8,8 (24)	26,4 (72)	38,8 (106)	19,4 (53)	
Rajono centras, miestelis	8,4 (35)	5,3 (22)	32,2 (134)	30,8 (128)	23,3 (97)	0,353**
Didysis miestas	8,6 (30)	6,6 (23)	31,5 (110)	31,2 (109)	22,1 (77)	
Šeiminė padėtis						
Vienišas, išsiskyręs	6,7 (42)	7,8 (49)	30,6 (191)	35,0 (219)	19,8 (124)	0,928*
Susituokęs, gyvenantis neregistruotoje santuokoje						
Išsilavinimas						
Ne aukštasis	7,6 (46)	7,6 (46)	34,6 (210)	33,9 (206)	16,3 (99)	<0,0001*
Aukštasis	7,1 (26)	7,1 (26)	24,8 (91)	33,2 (122)	27,8 (102)	
Pajamos per mėnesį						
700 eurų ir mažiau	6,7 (28)	7,2 (30)	33,5 (139)	30,8 (128)	21,7 (90)	0,932*
Daugiau nei 700 eurų	7,9 (44)	7,5 (42)	29,0 (162)	35,8 (200)	19,9 (111)	

Didžiausia dalis apklaustųjų nurodė visiškai pasitikintys arba pasitikintys šeimos gydytoju (76,0 proc.), panaši dalis (75,8 proc.) teigė pasitikintys gydytoju dietologu, didelė dalis respondentų pasitikėjo kitos srities gydytojais (74,1 proc.) bei mitybos specialistais (71,3 proc.). Tai, kad didžiausia dalis gyventojų pasitiki informaciją apie mitybą teikiančiais gydytojais, patvirtino ir 2019 metais JAV mokslininkų atliktas tyrimas. Jo rezultatai atskleidė, kad daugiausiai gyventojų patikimu informacijos šaltiniu laikė registruotus dietologus, panaši dalis respondentų nurodė, kad patikimas informacijos apie mitybą šaltinis yra gydytojai [10]. Kiti tyrėjai taip pat patvirtina, kad gyventojai labiausiai pasitiki informaciją apie mitybą teikiančiais gydytojais ar kitais sveikatos priežiūros sektoriaus profesionalais [13, 14]. Tokie mūsų ir kitų tyrėjų rezultatai parodo, kad norint padidinti Lietuvos gyventojų mitybos raštingumą, būtina pasitelkti šeimos ar kitos specializacijos gydytojus, nes būtent gydytojais gyventojai pasitiki labiausiai. Pasitikėjimas šeimos gydytoju gali būti susijęs ne tik su šeimos gydytojo, kaip patikimo mitybos eksperto, vertinimu, bet su bendru pasitikėjimu savo šeimos gydytoju (dar 2017 metais atlikta Lietuvos gyventojų reprezentatyvi apklausa, kurios rezultatai parodė, kad 72 proc. gyventojų pasitiki savo šeimos gydytoju) [15].

Svarbu pažymėti, kad nors daugiausia tyrimo respondentų įvardijo pasitikintys šeimos gydytoju, o vadovaujantis Lietuvos medicinos normos MN 14:2019 „Šeimos gydytojas“ nuostatomis šeimos gydytojas turi gebėti

konsultuoti pacientus vaikų ir suaugusiųjų mitybos klausimais, A. Šunokaitės ir D. Martinaitienės atliktas tyrimas parodė, kad šeimos gydytojų žinios apie sveiką mitybą yra ribotos, o didžioji apklaustų šeimos gydytojų dalis informacijos apie mitybą gauna iš populiariosios žiniasklaidos, o ne iš mokslo įrodymais grįstos literatūros šaltinių [16]. Tokie tyrimų rezultatai rodo, kad norint, jog teisinga ir moksliniais tyrimais pagrįsta informacija apie mitybą pasiektų gyventojus, būtina kryptingai mitybos tema šviesti šeimos gydytojus ir kitus asmens sveikatos priežiūros specialistus.

Pažymėtina, kad visuomenės sveikatos specialistu visiškai pasitikėjo tik 10,9 proc. respondentų. Tokie rezultatai rodo, kad visuomenė būtina šviesti apie visuomenės sveikatos specialisto išsilavinimą bei ugdymo įstaigose ir visuomenės sveikatos biuruose šių specialistų vykdomas funkcijas. Tyrimo duomenys atskleidė, kad daugiausia apklaustųjų nepasitikėjo informaciją apie mitybą teikiančiais astrologais, būrėjais (44,1 proc.) bei žurnalistais (15,6 proc.), (3 lentelė).

Nustatyta, kad gydytojais dietologais labiau pasitikėjo moterys, 45 metų ir jaunesni apklaustieji bei kaimo gyventojai. Moterys ir jaunesni apklaustieji buvo reikšmingai labiau linkę pasitikėti mitybos specialistais, sporto ir asmeniniais treneriais bei visuomenės sveika-

3 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal jų pasitikėjimą informaciją apie mitybą teikiančiais asmenimis.

Asmenys, kurie teikia informaciją apie mitybą	Pasitikėjimas specialistais, proc. (abs. sk.)				
	visiškai nepasitikiu	nepasitikiu	nei pasitikiu, nei nepasitikiu	pasitikiu	visiškai pasitikiu
Šeimos gydytojas (n=994)	1,8 (18)	3,3 (33)	18,8 (187)	52,7 (524)	23,3 (232)
Gydytojas dietologas (n=925)	1,5 (14)	4,0 (37)	18,7 (173)	47,6 (440)	28,3 (261)
Kitos srities gydytojas (n=981)	1,1 (11)	3,4 (33)	21,5 (211)	55,6 (545)	18,5 (181)
Mitybos specialistas (n=962)	2,4 (23)	5,6 (54)	20,7 (199)	48,3 (465)	23,0 (221)
Mokslininkas (n=950)	2,3 (22)	6,4 (61)	32,9 (313)	40,2 (382)	17,1 (172)
Sporto treneris, asmeninis treneris (n=926)	4,4 (41)	8,3 (77)	32,0 (296)	41,6 (385)	13,7 (127)
Profesorius (n=954)	2,8 (27)	6,9 (66)	36,1 (344)	37,0 (353)	17,2 (164)
Visuomenės sveikatos specialistas (n=966)	4,2 (41)	9,7 (94)	35,1 (339)	40,1 (387)	10,9 (105)
Žurnalistas (n=967)	15,6 (151)	27,5 (266)	38,6 (373)	14,5 (140)	3,7 (37)
Astrologas, būrėjas (n=969)	44,1 (427)	27,1 (263)	19,2 (186)	7,3 (71)	2,3 (22)

4 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal jų pasitikėjimą informaciją apie mitybą teikiančiais specialistais įvairiose apklaustųjų grupėse.

*Mann Whitney testas; **Kruskal Wallis testas

Veiksniai	Pasitikėjimas specialistais, n (%)					p reikšmė
	visiškai nepasitikiu	nepasitikiu	nei pasitikiu, nei nepasitikiu	pasitikiu	visiškai pasitikiu	
Šeimos gydytojas						
Gyvenamoji vieta						
Kaimo vietovė	0,3 (1)	2,4 (7)	17,1 (50)	51,4 (150)	28,8 (84)	0,012**
Rajono centras, miestelis	2,9 (8)	5,1 (14)	16,8 (46)	55,5 (152)	19,7 (54)	
Didysis miestas	2,1 (9)	2,8 (12)	21,3 (91)	51,9 (222)	22,0 (94)	
Gydytojas dietologas						
Lytis						
Vyras	1,4 (6)	5,1 (22)	22,6 (98)	46,9 (203)	24,0 (104)	<0,0001*
Moteris	1,6 (8)	3,0 (15)	15,2 (75)	48,2 (237)	31,9 (157)	
Amžius						
45 m. amžiaus ir jaunesnis	1,2 (6)	3,5 (17)	16,3 (80)	47,4 (233)	31,7 (156)	0,002*
Vyresni nei 45 m. amžiaus	1,8 (8)	4,6 (20)	21,5 (93)	47,8 (204)	24,2 (105)	
Gyvenamoji vieta						
Kaimo vietovė	0,7 (2)	2,6 (7)	19,2 (52)	45,8 (124)	31,7 (86)	0,003**
Rajono centras, miestelis	2,0 (5)	6,7 (17)	19,6 (50)	51,8 (132)	20,0 (51)	
Didysis miestas	1,8 (7)	3,3 (13)	17,8 (71)	46,1 (184)	31,1 (124)	
Kitos srities gydytojas						
Gyvenamoji vieta						
Kaimo vietovė	1,0 (3)	2,1 (6)	19,3 (56)	54,5 (158)	23,1 (67)	0,038**
Rajono centras, miestelis	1,9 (5)	4,5 (12)	20,8 (56)	56,1 (151)	16,7 (45)	
Didysis miestas	0,7 (3)	3,6 (15)	23,5 (99)	55,9 (236)	16,4 (69)	

Mitybos specialistas						
Lytis						
Vyras	2,9 (13)	7,6 (34)	25,2 (113)	47,2 (212)	17,1 (77)	<0,0001*
Moteris	1,9 (10)	3,9 (20)	16,8 (86)	49,3 (253)	28,1 (144)	
Amžius						
45 m. amžiaus ir jaunesnis	2,2 (11)	4,2 (21)	18,8 (95)	47,1 (238)	27,7 (140)	<0,0001*
Vyresni nei 45 m. amžiaus	2,6 (12)	7,2 (33)	22,8 (104)	49,7 (227)	17,7 (81)	
Mokslininkas						
Lytis						
Vyras	2,3 (10)	8,1 (36)	37,6 (167)	38,1 (169)	14,0 (62)	<0,0001*
Moteris	2,4 (12)	4,9 (25)	28,9 (146)	42,1 (213)	21,7 (110)	
Gyvenamoji vieta						
Kaimo vietovė	0,7 (2)	5,1 (14)	26,4 (73)	42,0 (116)	25,7 (71)	<0,0001**
Rajono centras, miestelis	3,8 (10)	7,2 (19)	36,7 (97)	36,4 (96)	15,9 (42)	
Didysis miestas	2,4 (10)	6,8 (28)	34,9 (143)	41,5 (170)	14,4 (59)	
Sporto treneris, asmeninis treneris						
Lytis						
Vyras	5,7 (25)	9,6 (42)	33,3 (146)	41,3 (181)	10,0 (44)	0,001*
Moteris	3,3 (16)	7,2 (35)	30,7 (150)	41,8 (204)	17,0 (83)	
Amžius						
45 m. amžiaus ir jaunesnis	3,0 (16)	6,0 (30)	27,3 (136)	45,6 (227)	18,1 (90)	<0,0001*
Vyresni nei 45 m. amžiaus	6,1 (26)	11,0 (47)	37,4 (160)	36,9 (158)	8,6 (37)	
Profesorius						
Lytis						
Vyras	2,9 (13)	8,5 (38)	38,2 (170)	37,5 (167)	12,8 (57)	0,002*
Moteris	2,8 (14)	5,5 (28)	34,2 (174)	36,5 (186)	21,0 (107)	
Gyvenamoji vieta						
Kaimo vietovė	1,1 (3)	6,5 (18)	31,9 (89)	36,9 (103)	23,7 (66)	0,003**
Rajono centras, miestelis	3,8 (10)	7,2 (19)	36,5 (96)	36,9 (97)	15,6 (41)	
Didysis miestas	3,4 (14)	7,0 (29)	38,6 (159)	37,1 (153)	13,8 (57)	
Visuomenės sveikatos specialistas						
Lytis						
Vyras	5,1 (23)	12,9 (58)	38,2 (172)	35,3 (159)	8,4 (38)	<0,0001*
Moteris	3,5 (18)	7,0 (36)	32,4 (167)	44,2 (228)	13,0 (67)	
Amžius						
45 m. amžiaus ir jaunesni	3,8 (19)	8,6 (43)	31,1 (156)	42,9 (315)	13,6 (68)	<0,0001*
Vyresni nei 45 m. amžiaus	4,7 (22)	11,0 (51)	39,4 (183)	37,0 (172)	8,0 (37)	
Žurnalistas						
Gyvenamoji vieta						
Kaimo vietovė	14,0 (39)	24,1 (67)	37,4 (104)	19,1 (53)	5,4 (15)	0,021**
Rajono centras, miestelis	15,7 (42)	26,5 (71)	42,5 (114)	12,7 (34)	2,6 (7)	
Didysis miestas	16,6 (70)	30,4 (128)	36,8 (155)	12,6 (53)	3,6 (15)	
Išsilavinimas						
Ne aukštasis	16,1 (97)	25,1 (151)	36,9 (222)	16,6 (100)	5,3 (32)	0,019*
Aukštasis	14,8 (54)	31,5 (115)	41,4 (151)	11,0 (40)	1,4 (5)	

tos specialistais. Nustatyta, kad kaimo gyventojai, palyginus su didžiųjų miestų bei miestelių gyventojais, buvo labiau linkę pasitikėti informaciją apie mitybą teikiančiais gydytojais (šeimoms bei kitos srities), profesoriais bei mokslininkais (mokslininkais ir profesoriais reikšmingai labiau pasitikėjo moterys nei vyrai). Vertinant žmonių pasitikėjimą informaciją apie mitybą teikiančiais žurnalistais, būrėjais bei astrologais, buvo nustatyta, kad šių profesijų atstovais labiau linkę pasitikėti kaimo gyventojai ir aukštojo išsilavinimo neturintys respondentai (astrologais ir būrėjais labiau pasitikėjo žemesnes pajamas gaunantys apklaustieji), (4 lentelė). Kitų reikšmingų skirtumų, analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal jų pasitikėjimą informaciją apie mitybą teikiančiais specialistais, įvairiose apklaustųjų grupėse nustatyta nebuvo.

Išvados

1. Tik apie pusei suaugusiųjų Lietuvos gyventojų buvo svarbus arba labai svarbus mitybos klausimais kalbančio asmens išsilavinimas. Aukštąjį išsilavinimą turintiems žmonėms mitybos klausimais kalbančio žmogaus išsilavinimas buvo statistiškai reikšmingai labiau svarbus, nei kitą išsilavinimą įgijusiems žmonėms.

2. Daugiau nei 70 proc. Lietuvos gyventojų pasitikėjo informaciją apie mitybą teikiančiu šeimos gydytoju, gydytoju dietologu, kitos

specializacijos gydytoju, mitybos specialistu. Visuomenės sveikatos specialistu pasitikėjo tik šiek tiek daugiau nei pusė visų respondentų.

3. Šeimos gydytojais ir kitos srities gydytojais buvo labiau linkę pasitikėti kaimo gyventojai, dietologais – moterys, 45 metų ir jaunesni, kaime gyvenantys, išsiskyrę ir vieniši respondentai, visuomenės sveikatos specialistais – moterys bei 45 metų ir jaunesni apklaustieji.

Literatūra

- Höhn TD, Voigt C. Attitudes and media usage behavior surrounding nutrition. A survey among young families in Germany. *Ernahrungs Umschau* 2019; 66 (6):109-117.
- Awofeso N, Gaber Y, Bamidele M. Determinants of Youth Engagement with Health Information on Social Media Platforms in United Arab Emirates. *Health. Scientific Research Publishing* 2019; 11(2):249-262. <https://doi.org/10.4236/health.2019.112022>
- Tiozzo B, Pinto A, Mascarello G, Mantovani C, Ravarotto L. Which food safety information sources do Italian consumers prefer? Suggestions for the development of effective food risk communication. *Journal Risk Research* 2018;22(8):1062-1077. <https://doi.org/10.1080/13669877.2018.1440414>
- Samoggia A, Riedel B. Assessment of nutrition-focused mobile apps' influence on consumers' healthy food behaviour and nutrition knowledge. *Food Research International* 2020; 128: 108766. <https://doi.org/10.1016/j.foodres.2019.108766>
- Oteh OU, Obasi RO, Udodirim C, Amah J, Oteh AQ. Social media marketing and consumption of nutrition and dietary information among youths in Abia state, Nigeria. *Covenant Journal of Business and Social Sciences* 2019;10(2): 26-44.
- Wall PG, Chen J. Moving from risk communication to food information communication and consumer engagement. *npj Sci Food* 2018;2(1). <https://doi.org/10.1038/s41538-018-0031-7>
- Ward PR, Henderson J, Coveney J, Meyer S. How do South Australian consumers negotiate and respond to information in the media about food and nutrition? *Journal of Sociology*. SAGE Publications 2011; 48 (1): 23-41. <https://doi.org/10.1177/1440783311407947>
- Clark D, Nagler RH, Niederdepppe J. Confusion and nutritional backlash from news media exposure to contradictory information about carbohydrates and dietary fats. *Public Health Nutrition*. Cambridge University Press 2019; 22(18): 3336-3348. <https://doi.org/10.1017/S1368980019002866>
- Vestergaard MG, Nielsen LM. The Danish Veterinary and Food Administration's Fight against Fake Nutrition News on Digital Media. *Tidsskrift for Medier, Erkendelse Og Formidling* 2019; 7(2):44-66.
- Lewin-Zwerdling A, Lewin-Zwerdling A. Consumer Food Values, Trends, Attitudes and Drivers. Unknown. *Agricultural Outlook Forum 2019*, United States Department of Agriculture, Agricultural Outlook Forum, USDA Office of the Chief Economist, 2019. <https://ageconsearch.umn.edu/record/296827>
- Rendahl J, Korp P, Ekström MP, Berg C. Adolescents' trust in food messages and their sources. *In British Food Journal* 2017; 119 (12): 2712-2723. <https://doi.org/10.1108/BFJ-12-2016-0625>
- Worsley, A. Consumers' personal values and sources of nutrition information. *In Ecology of Food and Nutrition* 2003; 42 (2): 129-151. <https://doi.org/10.1080/036702403902-2255>
- Jeruszka-Bielak M, Kollajtis-Dolowy A, Santoro A, Ostan R, Berendsen AAM, Jennings A, Meunier N, Marseglia A, Caumon E, Gillings R, de Groot LCPGM, Franceschi C, Hieke S, Pietruszka B. Are Nutrition-Related Knowledge and Attitudes Reflected in Lifestyle and Health Among Elderly People? A Study Across Five European Countries. *Front Physiol* 2018;9:994. <https://doi.org/10.3389/fphys.2018.00994>
- American Dietetic Association. *Nutrition and You: Trends 2008*. American Dietetic Association, 2008. https://www.eatrightpro.org/~media/eatrightpro%20files/media/trends%20and%20reviews/nutrition%20and%20you/trends_2008_where_did_you_hear_that.ashx

Astrologas, būrėjas						
Gyvenamoji vieta						
Kaimo vietovė	38,7 (109)	28,0 (79)	21,3 (60)	8,2 (23)	3,9 (11)	0,021**
Rajono centras, miestelis	42,4 (115)	29,9 (81)	18,8 (51)	6,6 (18)	2,2 (6)	
Didysis miestas	48,8 (203)	24,8 (103)	18,0 (75)	7,2 (30)	1,2 (5)	
Išsilavinimas						
Ne aukštasis	40,3 (242)	26,5 (159)	21,2 (127)	9,5 (58)	2,5 (15)	<0,0001*
Aukštasis	50,1 (185)	28,2 (104)	16,0 (59)	3,8 (14)	1,9 (7)	
Pajamos per mėnesį						
700 eurų ir mažiau	39,9 (220)	29,9 (165)	19,9 (110)	8,0 (44)	2,4 (13)	0,011*
Daugiau nei 700 eurų	49,6 (207)	23,5 (98)	18,2 (76)	6,5 (27)	2,2 (9)	

15. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija. Šalies gyventojų nuomonės tyrimas dėl sveikatos apsaugos. Vilnius, 2017. https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Ataskaita%20-%20SAM%20201707.pdf
16. Šunokaitė A, Martinaitienė D. Šeimos gydytojų žinios apie sveiką mitybą. Darnios aplinkos vystymas, 2020;1(17):162-171. <http://ojs.kvk.lt/index.php/DAV//view/162/111>

TRUST IN PEOPLE PROVIDING INFORMATION ABOUT NUTRITION AMONG THE LITHUANIAN POPULATION

**Ž. Žandaras, R. Stukas, J. Kutkauskienė,
R. Maceinaitė-Žandarė**

Keywords: nutrition, trust in information, information about nutrition.

Summary

Information sources (internet, radio, television and other) can be used to increase the nutritional literacy of the population, but they will be effective only if in magazines, articles, television shows and other mass media reliable nutrition experts present scientific research-based information. In order for people to critically assess the information that reaches them through the media and the people who provide it, it is important to find out whether the education of the person providing information about nutrition is important to the population and in who people trust the most. Confidence in various sources of information about nutrition often depends on various sociodemographic factors. By knowing which specialists who provide information about nutrition are most trusted by people of different sociodemographic groups, it is possible to plan targeted measures to increase nutrition literacy (those

specialists whom people of the sociodemographic group trust the most should be used to provide information about nutrition that is important to that sociodemographic group). The aim of the study – to assess the trust in people that provides information about nutrition and its factors among Lithuanian population. 1007 respondents, Lithuanian residents aged 18-75, were surveyed. Prevalence estimates were calculated at 95% confidence intervals (CI). In order to find out which sociodemographic factors have a significant influence on the trust of the Lithuanian population in people who provides information about nutrition, Mann Whitney and Kruskal Wallis tests were used for data analysis. It was determined that 54,3 percent Lithuanian residents said that it is important or very important the education of a person speaking on nutrition issues. For people with higher education, the education of person who provides information about nutrition, was statistically significantly more important than for people with other education. More than 70 percent respondents trusted general practitioners, dietitian doctors, doctors from other fields, and specialist called specialist of nutrition providing information about nutrition. Public health specialists were trusted by 51 percent of Lithuanian residents, rural residents were more likely to trust general practitioners and doctors of other fields, dieticians were more likely to be trusted by women aged 45 and younger, rural, divorced and single respondents, public health specialists were more likely to be trusted by women and 45 years old and younger respondents.

Correspondence to: zymantas.zandaras@gmail.com

Gauta 2023-02-27